

Romans a Ponent. Ilerda, Iesso, Aeso

Museu de Lleida

Del 14 de setembre de 2023 al 14 de gener de 2024

L'exposició "Romans a Ponent. Ilerda, Ileso, Aeso" redescobreix el nostre passat romà i posa en valor el fenomen de la romanització del territori ilerget, a través de la creació de tres ciutats a Ponent: Ilerda, Ileso i Aeso. La mostra està centrada en l'època imperial, del segle I abans de Crist i fins al segle II, període on es concentra aquesta transformació del territori, de les ciutats i dels seus habitants, que adoptaran les maneres de fer de l'imperi romà, és a dir, de tot el món que es coneixia en aquell moment.

La mostra, comissariada pels arqueòlegs Josep Guitart i Xavier Payà, presenta el resultat de les darreres recerques efectuades sobre aquest territori. S'exposen més de 150 peces, procedents de divuit prestadors diferents, catalans, espanyols i francesos. Entre els objectes més destacats hi ha un casc i una espasa, procedents del Museo de Zaragoza i del Camp de les Lloses (Tona), respectivament; un important conjunt epigràfic, format per diverses làpides i pedestals; un cap d'August del Musée Saint-Raymond de Toulouse; o peces emblemàtica tant de l'Arxiu Arqueològic de Lleida, com del Museu de Guissona Eduard Camps, del Museu de la Conca Dellà i del propi Museu de Lleida. A més, es presenten per primer cop les reconstruccions en 3D de les ciutats d'Ilerda, Ileso i Aeso, realitzades a partir de les últimes recerques efectuades pels equips de recerca d'aquestes ciutats romanes.

L'exposició està organitzada pel Museu de Lleida, i ha comptat amb la col·laboració de l'Arxiu Arqueològic de Lleida (Ajuntament de Lleida), el Museu de Guissona Eduard Camps i el Museu de la Conca Dellà.

Paral·lelament, s'ha publicat un llibre d'estudi, que recull articles de diferents especialistes amb les últimes novetats en la recerca d'aquesta època a Ponent, publicat en català i amb una versió digital en anglès.

Què van fer els romans a Ponent? Què va significar la romanització del territori indígena ilerget? Aquesta exposició parla d'aquest fenomen, que va suposar una nova planificació de tot el territori, a imatge i semblança del que es feia a Roma: fundació de noves ciutats amb un sistema urbanístic ortogonal, similar a totes elles; creació d'un sistema monetari propi; d'una llengua comuna; d'un sistema legislatiu que, per primer cop, se separa de la religió. A més, es construeixen vies de comunicació que, en molts casos, han perviscut fins a l'actualitat. Roma significa enterrar definitivament el món indígena ilerget. Podríem parlar, per primer cop, d'un món 'globalitzat'.

La mostra comença amb un àmbit introductori, que parla dels precedents de la implantació dels models romans. Després, a través d'un seguit d'àmbits temàtics, s'aborda la romanització plena de Ponent, a partir de les tres ciutats principals, posant de relleu la importància i una clara aposta pel territori.

Un **primer àmbit** presenta el que hi havia al territori abans de l'arribada dels romans, un territori habitat per un seguit de pobles, agrupats sota la denominació d'ibers, amb característiques singulars en cada territori.

El **següent àmbit parla de guerra i ocupació**, dels primers temps en què els ibers es troben enmig de guerres i es veuen comminats a participar-hi, en un moment en què Roma comença a expandir-se i a

crear els primers campaments militars a la Península Ibèrica. L'àmbit mostra quin armament portaven els ibers i els romans i destaca les figures dels cabdills ilergets Indíbil i Mandoni, que no van poder impedir que els romans, amb tota la seva potència, s'acabessin imposant i es quedessin al territori, instal·lant una xarxa d'enclavaments militars des d'on ho controlaven tot.

Casca celtiber
85-77 a.n.e.
Piquete de la Atalaya (Azuara, Saragossa)
Museo de Zaragoza

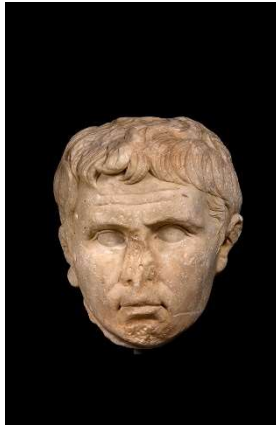
L'àmbit 'Les petites Romes de Ponent' parla del naixement d'Ilerda, Iesso i Aeso, en l'inici del procés de romanització, amb el qual, es van desmantellar progressivament els enclavaments militars i es van començar a fundar ciutats. Es volia integrar els habitants del territori a la nova cultura romana, a través de la fundació de ciutats emmurallades, creades a imatge i semblança de Roma. En un principi, conviuen les dos cultures i, a poc a poc, es va produir un procés de romanització que va comportar l'abandonament dels costums i les creences ibèriques, i l'adopció del nou model romà.

Stilus (punxó per escriure sobre cera)
Segle I a.n.e.
Les Borges Blanques
Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya

El següent àmbit, **'Entre la República i l'Imperi'**, ens situa en un període convuls de canvis polítics i socials a Roma, que van repercutir també a Ponent. Va ser una època de guerres i revoltes, que va acabar amb l'assassinat de Juli Cèsar, l'esfondrament de la República i la creació d'un nou sistema de govern, que coneixem com Imperi romà, amb la figura d'August al capdavant. L'emperador August va ser autor d'una reforma que va implicar tots els àmbits, tant polítics, com legislatius, econòmics i militars. I també va comportar una nova divisió administrativa del territori: de la divisió de la Península en dos províncies (la Citerior i la Ulterior), es va passar a tres (la Tarraconense, la Bètica i la Lusitània),

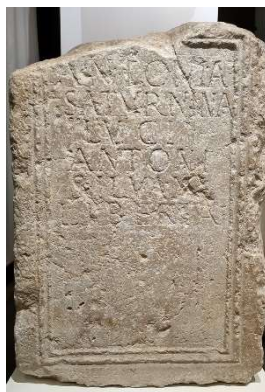
que al seu torn es dividien en *conventus*. Ileso i Aeso formaven part del *conventus Tarraconensis*, mentre que Ilerda va quedar adscrita al *conventus Caesaraugustanus*.

Cap d'August
Segle I
Musée Saint-Raymonde,
Musée d'Archéologie de Toulouse

La museografia de l'exposició incideix en l'ortogonalitat de l'urbanisme de les ciutats romanes, que eren totes similars. **L'àmbit 'El fòrum, l'anima de la ciutat'** destaca aquest espai urbà, que era el centre de la vida a les ciutats romanes. Allà es trobaven els temples, els edificis des d'on es governava la ciutat, els que servien per fer els intercanvis comercials, els jutjats i les assemblees ciutadanes, que rebien el nom de basílica. Enmig, una gran esplanada envoltada per les *tabernae* o botigues obertes a una porxada. El món concentrat en una plaça. Això és aquesta exposició, un fòrum on tot convergeix.

Les tres places de les tres ciutats de les que parlem perviuen als nostres dies. A Ilerda, l'actual plaça de Sant Joan. A Ileso, entre el raval Coma i l'avinguda de la Generalitat. I a Aeso, als voltants de la plaça del Bisbe Badia. Tres fòrums per a tres ciutats. L'àmbit destaca algunes de les famílies que hi van viure, i a les quals coneixem mitjançant làpides o pedestals amb inscripcions.

Pedestal honorífic d'Aeso
Segle II
Museu d'Arqueologia de Catalunya

Un altre tema important a les ciutats romanes era el de **l'aigua, la vida i la higiene**, que s'aborda en un altre dels àmbits temàtics. La de Roma va ser una vertadera cultura de l'aigua. Es van construir fonts, aqüeductes, canonades, pous, canalitzacions i termes. Quan es triava un lloc per construir-hi una ciutat, s'asseguraven que disposés d'aigua fresca abundant i constant. La recollien dels rius i les fonts, excavaven pous i, si calia, construïen aqüeductes. Una xarxa soterrada de canals i clavegueres la distribuïa per tota la ciutat i recollia l'aigua bruta. I va ser aquesta presència de l'aigua la que va permetre un elevat grau d'higiene corporal i d'oci, amb l'invent de les termes. L'àmbit destaca les d'Ilerda i les de Iesso.

Registre i purgador de plom d'una canonada
Segles I-II
Parc Arqueològic de Iesso (Guissona)
Museu de Guissona

Fragment de marbre (marmor) de revestiment
i decoració de les termes d'Ilerda
Segle II
Arxiu Arqueològic de Lleida

El següent àmbit parla de la domus i la vida quotidiana. En aquella època, el tipus de *domus* més estesa era la que es construïa al voltant d'un pati central porticat, o un peristil al qual s'accedia des de les diferents estances. De *domus* o cases n'hi havia de més grans i de més petites, com ara. Les *domus* imperials, que trobem a les nostres tres ciutats, no tenien res a envejar a les d'altres punts de l'Imperi: mil metres quadrats o més, grans patis centrals, acabats de luxe, habitacions calefactades, parets pintades al fresc i marbres de qualitat. Aquest àmbit parla, també, de com vestien els romans i romanes, de la seva estètica i cura personal, dels seus jocs i joguines i dels rituals domèstics.

Ungüentari de vidre
Segle IV
Vil·la de Llorís (Isona)
Museu de la Conca Dellà

També trobem un **àmbit que tracta l'economia** de l'època de l'Imperi romà i de com van integrar tots els seus territoris en un mercat únic. Les vies de comunicació construïdes per tot el territori, tant terrestre, com marítim i fluvial, van ser cabdals per desenvolupar tant la producció com el comerç de diferents productes. La xarxa de comunicació era tan sofisticada, que permetia el transport de mercaderies des de punts llunyans de l'Imperi, amb la seguretat que tot arribaria a bon port i en bones condicions.

En aquest àmbit es parla, també, del territori que envoltava les ciutats: el *saltus* (bosc) i l'*àger* (camp). D'aquí s'obtenien algunes matèries primeres, es caçava, es conreava i es pasturava. I allà hi havia, també, algunes vil·les importants, que responien a la nostra idea de masos.

*Brollador d'una font amb la imatge de Medusa
Segles II-III
Vil·la del Romeral (Albesa)
Museu de Lleida*

El penúltim àmbit de l'exposició, 'Que la terra et sigui lleu', parla de la mort. Quan una persona es moria, es rentava amb olis i ungüents per purificar-la i la família la vetllava fins que es feia el funeral, que incloïa un banquet. A les tombes, depenent del nivell social de la família s'hi dipositaven ofrenes. Els cementiris eren fora de les ciutats, però no en recintes tancats, sinó al llarg de les vies. La necròpolis de Lleida és l'única clarament localitzada, l'any 1926, mentre es construïa l'estació de tren.

*Altar funerari
Segles II-III
Museu Nacional Arqueològic de Tarragona*

Un **últim àmbit, 'Hic et nunc: aquí i ara'**, posa en relació directa la cultura romana amb els nostres dies, posant de relleu tot el que ha perviscut al llarg dels segles.

Activitats

Entre les activitats organitzades al voltant de l'exposició destaca la celebració de les 12es Nits Gastronòmiques, visites guiades, rutes per les restes romanes de la ciutat, visites familiars amb el videjoc "El tresor de Medusa", conferències i sortides a Guissona i Isona.

A més, l'àrea educativa del museu ha creat una proposta didàctica adaptada a tots els nivells escolars, que incorporarà tant el videjoc "El tresor de Medusa", com la realitat virtual, mitjançant el videjoc "MVN Ilerda", que ens trasllada a la Ilerda del segle II.

FITXA DE L'EXPOSICIÓ

Romans a Ponent. Ilerda, Iesso, Aeso

Sala d'exposicions temporals

Del 14 de setembre de 2023 al 14 de gener de 2024

Organitza: Museu de Lleida

Col·labora: Arxiu Arqueològic de Lleida (Ajuntament de Lleida), Museu de Guissona Eduard Camps i Museu de la Conca Dellà

Comissariat: Josep Guitart i Xavier Payà

INFORMACIÓ GENERAL

Horaris:

De dimarts a dissabtes, de 10.00 h a 14.00 h, i de 17.00 a 19.00 h

A partir de l'1 d'octubre, tardes de 16.00 a 18.00 h

Diumenges i festius, de 10.00 h a 14.00 h

Tancat els dilluns

Adreça: carrer del Sant Crist, 1. 25002 Lleida

Telèfon: 973 28 30 75

Web: www.museudelleida.cat

#RomansaPonent #SomRomanXs